

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ОБЛІК І АУДИТ"

галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

**СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ ТА
ВИБУТТЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «РОЗЕТКА»**

здобувача: Спориш Єлизавети Антонівни _____

Науковий керівник: д.е.н., проф. Гнилицька Л.В. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: д.е.н., доцент Цятковська О.В. _____

Київ – 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота викладена на 55 сторінках, містить 11 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 38 найменувань, додатки.

Тема: Система обліку та внутрішнього контролю наявності та вибуття виробничих запасів ТОВ «РОЗЕТКА».

Об'єкт дослідження: операції з виробничими запасами в системі управління господарською діяльністю підприємства.

Предмет дослідження: сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку й внутрішнього контролю виробничих запасів.

Завдання дослідження:

- визначити економічну сутність та класифікацію виробничих запасів;
- охарактеризувати особливості облікової оцінки запасів;
- надати загальну характеристику підприємства ТОВ «РОЗЕТКА»;
- проаналізувати практику первинного документування та синтетичного й аналітичного обліку запасів;
- оцінити впровадження ІТ-рішень для автоматизації обліку;
- запропонувати шляхи удосконалення системи обліку та контролю.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, графічний метод, систематизація, документальний метод, індукція, дедукція.

Практична значущість: рекомендації, запропоновані у роботі (зокрема впровадження технології RFID), можуть бути використані для удосконалення обліку запасів, автоматизації складських процесів і підвищення точності внутрішнього контролю в торгівельних підприємствах.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025.

Рік захисту роботи: 2025.

Ключові слова: виробничі запаси, облік запасів, внутрішній контроль, ТОВ «РОЗЕТКА», ФІФО, RFID, автоматизація, первинне документування, НП(С)БО 9.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	6
1.1. Економічна сутність виробничих запасів та їх роль у діяльності підприємства	6
1.2. Класифікація виробничих запасів	13
1.3. Облікова оцінка виробничих запасів	18
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «РОЗЕТКА»	23
2.1. Загальна характеристика підприємства ТОВ «Розетка» та особливості його облікової політики	23
2.2. Документування операцій з використання та вибуття запасів	30
2.3. Організація аналітичного й синтетичного обліку запасів на підприємстві	35
2.4. Впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів	41
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств не лише ефективного управління фінансовими потоками, але й раціонального використання матеріальних ресурсів, до яких належать виробничі запаси. У діяльності будь-якого підприємства виробничі запаси відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності операцій, задоволенні споживчого попиту та досягненні стратегічних цілей.

Система бухгалтерського обліку, як інструмент узагальнення інформації про запаси, має забезпечувати повноту, точність і своєчасність відображення господарських операцій. Водночас ефективний внутрішній контроль за наявністю та вибуттям запасів є запорукою недопущення зловживань, втрат, нераціонального використання ресурсів і формування достовірної фінансової звітності. Саме інтеграція облікових і контрольних механізмів є основою для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях підприємства.

ТОВ «Розетка» є одним із провідних представників електронної комерції в Україні, діяльність якого супроводжується значними обсягами закупівель, зберігання та переміщення товарних запасів. У зв'язку з цим удосконалення системи обліку та внутрішнього контролю запасів є не лише актуальним завданням, а й необхідною умовою забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів присвячено чимало наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теоретичних і прикладних аспектів обліку запасів зробили такі українські науковці, як В. Єфіменко, Й. Даньків, М. Кужельний, Л. Кіндрацька, В. Сопко, Є. Мних, З. Гуцайлюк, О. Островська, Г. Коломієць, а також зарубіжні дослідники: К. Друрі, Ж.-К. Коллі, І. Бернар, Д. Стоун, К. Хітчинг та інші. Однак сучасні умови господарювання, зокрема цифровізація облікових процесів, автоматизація складів, використання систем управління ресурсами та розвиток електронної комерції,

зумовлюють необхідність перегляду традиційних підходів до обліку та контролю виробничих запасів. Поява нових логістичних моделей, зростання обсягів товарообігу, складність маршрутів поставок та зміна вимог до звітності підвищують вимоги до достовірності, оперативності та аналітичності інформації про запаси.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності виробничих запасів і надання практичних рекомендацій щодо побудови ефективної системи їх обліку та контролю виробничих запасів у ТОВ «РОЗЕТКА».

Відповідно до зазначеної мети визначено наступні *завдання*:

- виявити економічну сутність виробничих запасів та їх роль у діяльності підприємства;
- визначити класифікацію виробничих запасів;
- вивчити особливості облікової оцінки виробничих запасів на підприємстві;
- надати загальну характеристику ТОВ «Розетка» та виявити особливості його облікової політики;
- розкрити інформацію про первинне документування операцій з використання та вибуття запасів;
- проаналізувати організацію аналітичного й синтетичного обліку запасів на підприємстві;
- оцінити впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів.

Об'єктом дослідження є операції з виробничими запасами в системі управління господарською діяльністю суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів.

Методи дослідження. У процесі написання роботи було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: метод аналізу та синтезу – для дослідження економічної сутності, класифікації та оцінки виробничих запасів; порівняльний метод – для аналізу різних підходів до організації обліку запасів у практиці; індукція та дедукція – для формування висновків дослідження; документальний метод – для дослідження системи

первинного обліку та документообігу щодо надходження, переміщення та списання виробничих запасів; метод системного підходу – для аналізу функціонування внутрішнього контролю; методи формалізації й систематизації – для упорядкування облікових даних та виявлення закономірностей у русі матеріальних ресурсів.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що результати дослідження сприяють подальшому розвитку теоретичних основ бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів. У межах роботи уточнено сутність понять, пов'язаних із запасами, їх класифікацією та обліковим відображенням. Особливу увагу приділено ролі цифрових технологій у трансформації підходів до обліку та контролю запасів, що дозволяє поглибити наукове розуміння сучасних викликів в управлінні матеріальними ресурсами підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані у дослідженні рекомендації можуть бути використані для вдосконалення організації обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів на підприємстві. Зокрема, отримані результати можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «Розетка» для оптимізації облікової політики щодо запасів, підвищення логістичної керованості та ефективного управління складськими залишками.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, що регламентують організацію бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю запасів, методичні матеріали, інструкції та стандарти фінансової звітності. Крім цього, у роботі використано первинні документи ТОВ «Розетка», аналітичні звіти підприємства, статистичні дані, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, спеціалізовану літературу, статті з періодичних видань, а також сучасні публікації та ресурси з мережі Інтернет, що висвітлюють підходи до ефективного управління та контролю виробничих запасів.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Економічна сутність виробничих запасів та їх роль у діяльності підприємства

Ефективна діяльність будь-якого підприємства значною мірою залежить від забезпечення виробництва необхідними ресурсами. Одним із ключових елементів цих ресурсів є виробничі запаси. Їх наявність, структура та управління суттєво впливають на стабільність і рентабельність господарської діяльності. У сучасних умовах нестабільності ринку особливої актуальності набуває раціональне управління запасами як інструмент оптимізації витрат і забезпечення безперервного виробничого процесу.

Виробничі запаси – це частина оборотних активів підприємства, які використовуються у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг. У науковій літературі існує чимало підходів до визначення поняття «виробничі запаси», що відображає різноманітність поглядів на їх економічну сутність та функціональне призначення у діяльності підприємства. Кожен автор акцентує увагу на різних аспектах – від матеріального змісту до управлінських функцій і фінансового обліку. У таблиці 1.1 наведено порівняльний аналіз визначень поняття «виробничі запаси» різними вітчизняними та зарубіжними науковцями [6; 15; 21; 34; 37; 39; 40].

Аналіз наведених у таблиці визначень виробничих запасів свідчить про багатогранність підходів до розуміння цього економічного поняття. Українські вчені акцентують увагу на ролі запасів у забезпеченні безперервності виробництва, економічної стабільності та ефективності господарської діяльності. Іноземні дослідники, зі свого боку, розглядають виробничі запаси не лише як матеріальні

ресурси, але й як важливу складову фінансової стратегії підприємства, яка впливає на показники прибутковості та оптимізацію процесів. Спільною рисою більшості визначень є визнання виробничих запасів важливим активом підприємства, ефективне управління яким дозволяє досягти високих результатів у виробничо-господарській діяльності.

Таблиця 1.1 – Визначення виробничих запасів

Джерело	Визначення виробничих запасів
Л. Титенко [37]	Виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що забезпечують безперервність виробничого процесу та впливають на ефективність діяльності підприємства.
О. Степаненко [34]	Виробничі запаси – це частина оборотних активів, які використовуються у виробничому процесі та впливають на економічну безпеку підприємства.
О. Зінченко, К. Сайко [6]	Виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що використовуються у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, і є складовою частиною оборотних активів підприємства.
Міжнародний стандарт IAS 2 [21]	Запаси – це активи, які: а) утримуються для продажу в ході звичайної господарської діяльності; б) знаходяться у процесі виробництва для такого продажу; в) знаходяться у вигляді матеріалів або поставок, які споживатимуться в процесі виробництва або надання послуг.
І. Мельник [15]	Запаси – це матеріальні ресурси, що використовуються у процесі виробництва та продажу продукції, включаючи сировину, незавершене виробництво та готову продукцію.
В. Томчук [39]	Виробничі запаси – це ресурси, які необхідні для забезпечення безперервного виробництва та задоволення попиту, враховуючи різні моделі управління запасами.
В. Чапкун, А.-П. Хамері [40]	Запаси – це активи, які мають значний вплив на фінансові показники підприємства, включаючи валовий та операційний прибуток.

Джерело: розроблено автором за даними [6; 15; 21; 34; 37; 39; 40]

Узагальнюючи наведені підходи, виробничі запаси доцільно визначити як матеріальні ресурси, що входять до складу оборотних активів підприємства, призначені для забезпечення безперервного виробничого процесу, які мають потенціал впливу на ефективність, фінансову стабільність та конкурентоспроможність підприємства через оптимізацію витрат і ресурсного планування.

Економічна сутність виробничих запасів полягає в їхній здатності

забезпечувати безперервність виробничого процесу, оптимізувати витрати та впливати на рентабельність підприємства. Вони виступають як акумулятори ресурсів, які підприємство може використовувати за потреби. Таким чином, завданням підприємства є знаходження балансу між надмірним накопиченням запасів (що веде до заморожування капіталу) та їх дефіцитом (що призводить до простою виробництва) [20; 26].

Виробничі запаси мають важливе значення для стабільної та ефективної роботи підприємства. Вони не лише забезпечують безперервність виробництва, але й сприяють оптимізації закупівельної діяльності, контролю собівартості продукції та підвищенню фінансової стабільності підприємства. Роль виробничих запасів можна розглядати в кількох аспектах (рис. 1.1).

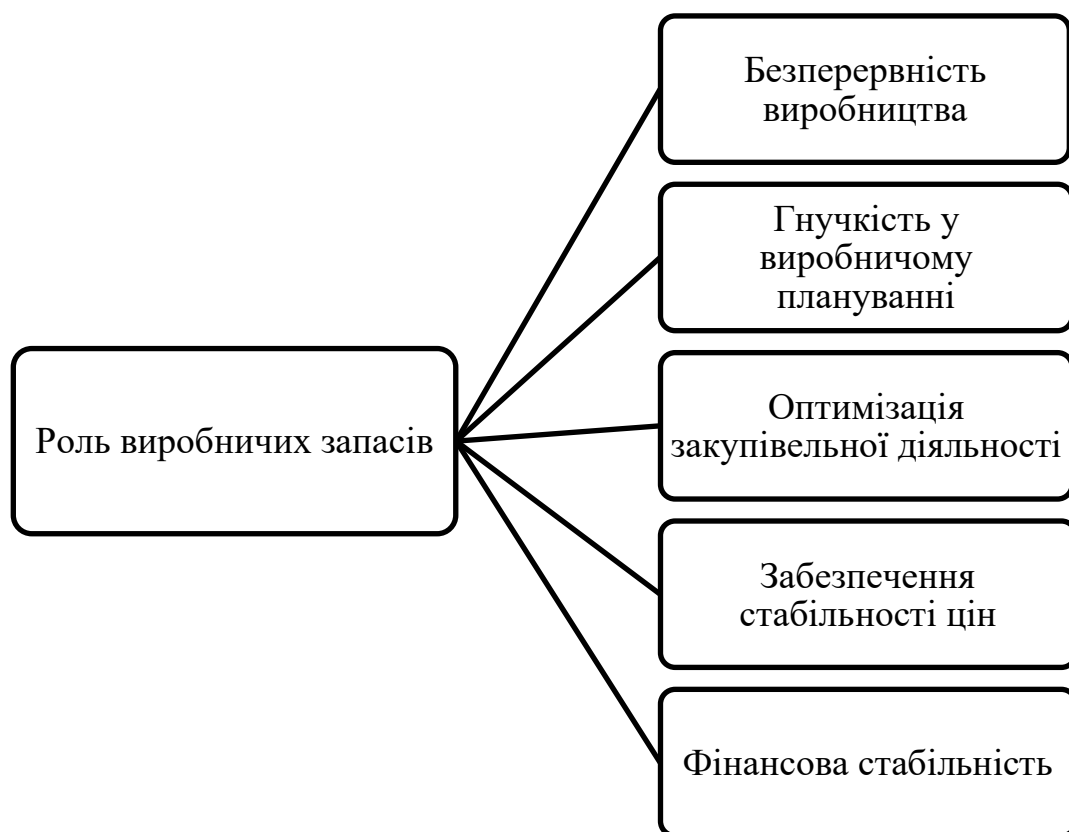

Рисунок 1.1 – Роль виробничих запасів [9; 14]

1. Одним із основних аспектів ролі виробничих запасів є забезпечення безперервності виробничого процесу. Наявність необхідних матеріалів та компонентів гарантує, що виробництво не буде зупинене через дефіцит сировини

або комплектуючих. Це особливо важливо для підприємств, що працюють в умовах високої конкуренції та мають високі вимоги до своєчасності виконання замовлень. Простоти можуть призвести до серйозних фінансових втрат, оскільки виробничий процес не буде виконуватись відповідно до плану, а це може негативно позначитись на доходах та іміджі компанії [9; 14].

Таким чином, виробничі запаси дозволяють уникати ситуацій, коли наявність відсутніх матеріалів призводить до зупинки виробництва або уповільнення процесу. Це особливо важливо для підприємств із сезонними коливаннями попиту або ті, що працюють за замовленнями клієнтів.

2. Виробничі запаси також дозволяють підприємствам бути гнучкими у виробничому плануванні. Наявність запасів дає змогу оперативно реагувати на зміни в попиті, що може бути критично важливим для забезпечення конкурентоспроможності. Наприклад, в умовах раптового зростання попиту на певну продукцію або зміни в ринкових умовах, підприємство може швидко адаптувати своє виробництво, не чекаючи на нові постачання матеріалів.

Гнучкість у плануванні також включає можливість зміни обсягів виробництва без необхідності скорочувати терміни постачання або змінювати ціну. Це дозволяє підприємству зберігати свою конкурентоспроможність навіть у разі зміни умов ринку або форс-мажорних ситуацій.

3. Наявність виробничих запасів дозволяє підприємствам ефективно управляти закупівельною діяльністю. Завдяки тому, що запаси дають змогу планувати закупівлі на великі обсяги, можна знизити витрати на одиницю продукції. Закупівля матеріалів у більших партіях дозволяє отримувати вигідніші ціни, що знижує собівартість продукції.

Оптимізація закупівельної діяльності сприяє не тільки економії коштів, але й полегшує планування витрат. Підприємства можуть домовлятися з постачальниками про знижки або інші умови, що вигідні для них, що дозволяє значно зменшити фінансові витрати. Крім того, закупівля великих партій може дозволити уникнути частих поставок, що економить час і зменшує логістичні витрати [9; 14].

4. Виробничі запаси дають змогу підприємствам контролювати собівартість

продукції, оскільки підприємство має можливість уникнути різких коливань у цінах на матеріали через збереження достатнього обсягу запасів. Це дозволяє зберігати стабільність у ціноутворенні на продукцію, особливо в умовах нестабільних ринкових цін або економічної невизначеності.

Контроль за запасами матеріалів допомагає уникнути непередбачених витрат на їх закупівлю, а також дає змогу прогнозувати зміни у собівартості продукції та відповідно коригувати стратегію цінової політики підприємства. Це може стати вирішальним фактором у виборі стратегії ціноутворення, що дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність, навіть за умов ринкових коливань [9; 14].

5. Ефективне управління запасами сприяє покращенню обіговості активів підприємства. Добре налаштоване управління запасами дозволяє підприємствам уникати надлишкових витрат на зберігання або втрачені можливості через надмірне накопичення матеріалів. Якщо запаси не оптимізовані, вони можуть заблокувати значні кошти підприємства, що негативно позначиться на його фінансовій стабільності.

З іншого боку, ефективне управління запасами допомагає зберігати достатню ліквідність, покращує обіговість активів і дозволяє підприємству швидше реагувати на зміни у попиті. Відповідно, фінансова стабільність підприємства зміцнюється завдяки оптимізації витрат на матеріали, зменшенню витрат на зберігання та логістику, а також збільшенню оборотності коштів.

Отже, роль виробничих запасів у підприємницькій діяльності складна та багатогранна. Вони забезпечують безперервність виробництва, гнучкість у виробничому плануванні, оптимізацію закупівельної діяльності, стабільність цін і фінансову стабільність. Правильне управління виробничими запасами дозволяє підприємствам підвищувати свою ефективність, знижувати витрати та зберігати конкурентоспроможність на ринку. Успішне використання виробничих запасів є важливим чинником, що визначає загальну стратегію розвитку підприємства.

Раціональне управління запасами є однією з ключових складових ефективної діяльності підприємства. Це процес, що включає в себе визначення оптимального

обсягу запасів, аналіз їх оборотності, контроль термінів зберігання та використання сучасних методів управління, що дозволяють знижувати витрати та підвищувати ефективність виробничих процесів (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Раціональне управління виробничими запасами

Джерело: складено на основі [1; 3]

1. Оптимальний обсяг запасів є критичним для забезпечення безперебійного виробничого процесу без надлишкових витрат на зберігання матеріалів. Недостатній обсяг запасів може призвести до зупинки виробництва через брак матеріалів, у той час як надлишкові запаси призводять до збільшення витрат на зберігання, можливих втрат через пошкодження або моральне старіння матеріалів. Визначення оптимального обсягу запасів базується на прогнозах попиту, наявних можливостях постачання та бажаному рівні обслуговування клієнтів.

2. Аналіз оборотності запасів дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси. Оборотність запасів характеризується кількістю циклів, які проходять запаси протягом певного періоду часу. Висока оборотність свідчить про ефективне використання запасів та їх швидке оновлення,

тоді як низька оборотність вказує на можливі проблеми з надлишковими або непридатними матеріалами. Аналіз оборотності запасів дозволяє своєчасно виявити необхідність коригування рівня запасів, а також допомагає підприємству зберігати ліквідність і знижувати витрати [1; 3].

3. Контроль термінів зберігання запасів є важливою складовою раціонального управління запасами. Запаси, які довго зберігаються на складі, можуть застаріти або стати непридатними до використання через пошкодження, псування або моральне старіння. Для уникнення таких проблем необхідно регулярно перевіряти терміни зберігання матеріалів, своєчасно виводити з обігу застарілі чи непотрібні запаси і проводити їх утилізацію або реалізацію. Крім того, контроль термінів зберігання дозволяє уникнути зайвих витрат на зберігання та управління складськими запасами.

4. Для досягнення ефективного управління запасами сучасні підприємства використовують різноманітні методи, які дозволяють оптимізувати процеси закупівлі, зберігання та реалізації запасів [1; 3]:

- ABC-аналіз – цей метод класифікує запаси на основі їх значущості для підприємства. Запаси поділяються на три категорії: А – матеріали, які мають найбільшу вартість та впливають на собівартість продукції, В – матеріали середньої важливості, С – матеріали з низькою вартістю або тимчасового попиту. Цей аналіз дозволяє підприємствам зосередитися на найбільш важливих запасах та оптимізувати витрати на їх зберігання.
- XYZ-аналіз – використовується для класифікації запасів за ступенем їх стабільності або варіативності попиту. Матеріали, попит на які стабільний (Х), вимагають простого і точного планування, тоді як матеріали з непередбачуваним попитом (Z) потребують більш гнучкого управління запасами.
- Система Just-in-Time (JIT) – це метод, що передбачає наявність лише необхідних запасів, щоб задовольнити попит на продукцію в момент її виробництва, мінімізуючи витрати на зберігання та забезпечуючи високий рівень оборотності матеріалів. Система JIT дозволяє знижувати рівень запасів на складах, зменшуючи тим самим витрати на їх обслуговування, але при цьому вимагає

високої точності в плануванні та організації постачань [1; 3].

Таким чином, виробничі запаси – це невід’ємна складова ефективного функціонування підприємства. Їх раціональне формування, облік та управління дозволяють забезпечити безперервність виробництва, зменшити витрати, оптимізувати грошові потоки та покращити фінансовий результат. У сучасних умовах конкуренції правильне управління виробничими запасами стає стратегічним фактором успішного розвитку підприємства.

Раціональне управління запасами є важливим елементом ефективного функціонування підприємства. Завдяки правильному визначенню обсягу запасів, їх оборотності, контролю за термінами зберігання та застосуванню сучасних методів управління, підприємства можуть значно знизити витрати та покращити фінансову стабільність.

1.2 Класифікація виробничих запасів

Виробничі запаси є одним з ключових елементів матеріально-технічного забезпечення підприємства. Раціональне управління виробничими запасами вимагає чіткого розуміння їх структури та класифікації. У цьому контексті класифікація запасів дозволяє ефективніше організовувати облік, контроль, планування та аналітику.

Класифікація виробничих запасів здійснюється за кількома ознаками, залежно від потреб обліку, управління та аналізу. Основні принципи класифікації включають [5; 10]:

- Призначення і роль у виробництві;
- Характер участі у виробничому процесі;
- Фізико-хімічні властивості;
- Ступінь обробки;
- Методи обліку та контролю тощо.

I. Класифікація за призначенням і роллю у виробництві – одна з найпоширеніших класифікацій, яка дозволяє поділити виробничі запаси на такі групи, згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» (рис. 1.3).

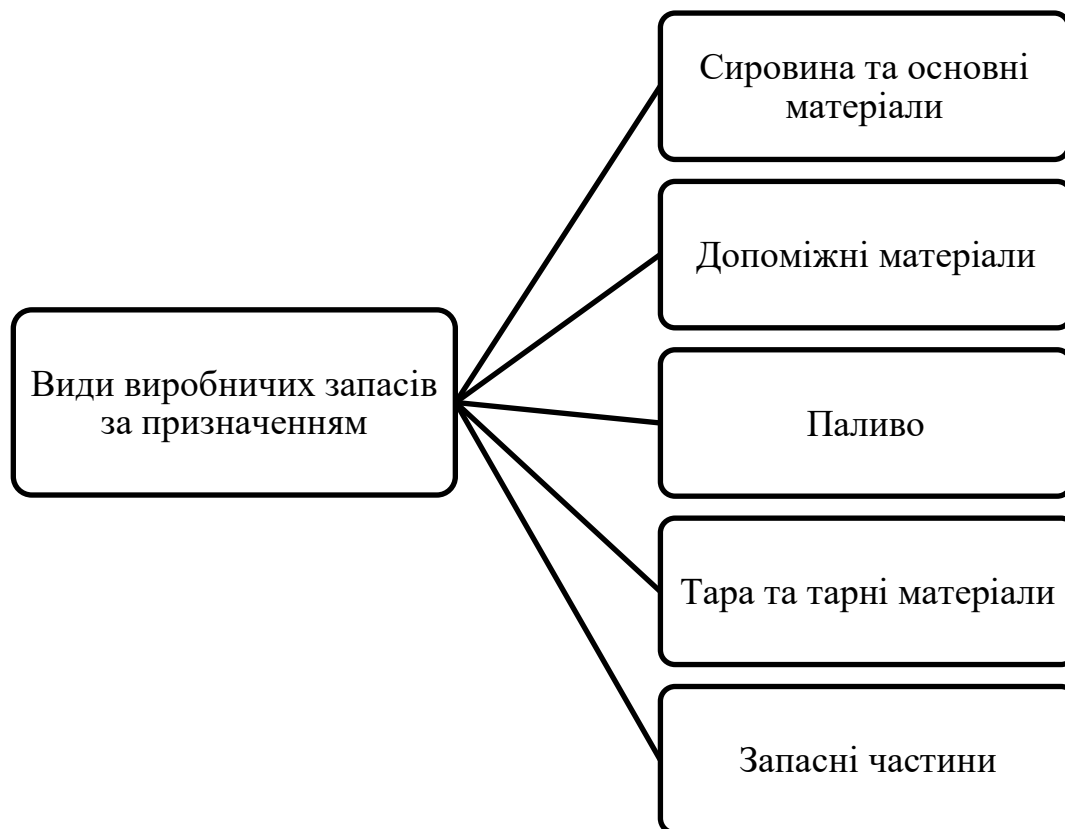

Рисунок 1.3 – Основні види виробничих запасів за призначенням [24]

- Сировина та основні матеріали – це запаси, які безпосередньо входять до складу продукції і є основною складовою виробничого процесу. Наприклад, для виробництва одягу основними матеріалами будуть тканини, а для виготовлення меблів – дерево та метали.
- Допоміжні матеріали – це матеріали, що не входять безпосередньо до складу продукції, але необхідні для забезпечення виробничого процесу. Сюди відносяться мастила, фарби, інші хімічні речовини, які використовуються для підтримки роботи обладнання або для обробки основних матеріалів.
- Паливо – це матеріали, які використовуються як енергетичний ресурс для забезпечення виробничого процесу або як технологічні матеріали для конкретних етапів виробництва. Наприклад, паливо для котлів або газ для

технологічних процесів [24].

- Тара та тарні матеріали – це матеріали, що використовуються для пакування готової продукції та її зберігання або транспортування. Сюди входять коробки, банки, пакети, контейнери, які використовуються для захисту продукції під час зберігання та доставки до споживача.

- Запасні частини – це матеріали, призначені для ремонту та обслуговування основних засобів, таких як машини, устаткування, транспортні засоби. Вони допомагають підтримувати нормальну працездатність обладнання та забезпечують безперебійний процес виробництва.

II. Запаси можна класифікувати за місцем їх зберігання, що дозволяє оптимізувати процеси управління і контролю [5; 10; 24]:

- Основні склади – місце зберігання великих обсягів матеріалів, сировини, паливних ресурсів.

- Місця для інструментів і запасних частин – спеціальні складські приміщення для зберігання запчастин та інструментів, що використовуються для ремонту обладнання.

III. За джерелом надходження виробничі запаси розподіляються на [5; 10; 24]:

- Закуплені матеріали – це матеріали, що постачаються підприємству від постачальників. Вони можуть включати сировину, допоміжні матеріали та інші необхідні ресурси.

- Виготовлені запаси – це матеріали, що виробляються безпосередньо на підприємстві. Наприклад, певні компоненти або напівфабрикати, що використовуються у подальшому виробничому процесі.

IV. За оборотністю виробничі запаси бувають [5; 10; 24]:

- Швидкооборотні запаси – матеріали, що швидко використовуються у процесі виробництва. До них відносяться сировина, допоміжні матеріали, які витрачаються за короткий період часу.

- Повільнооборотні запаси – матеріали, що зберігаються на складі і використовуються у довший період. Це можуть бути запасні частини, тара або матеріали, що використовуються не так часто.

V. Підхід до класифікації за характером участі у виробництві передбачає поділ запасів на такі (рис. 1.4).

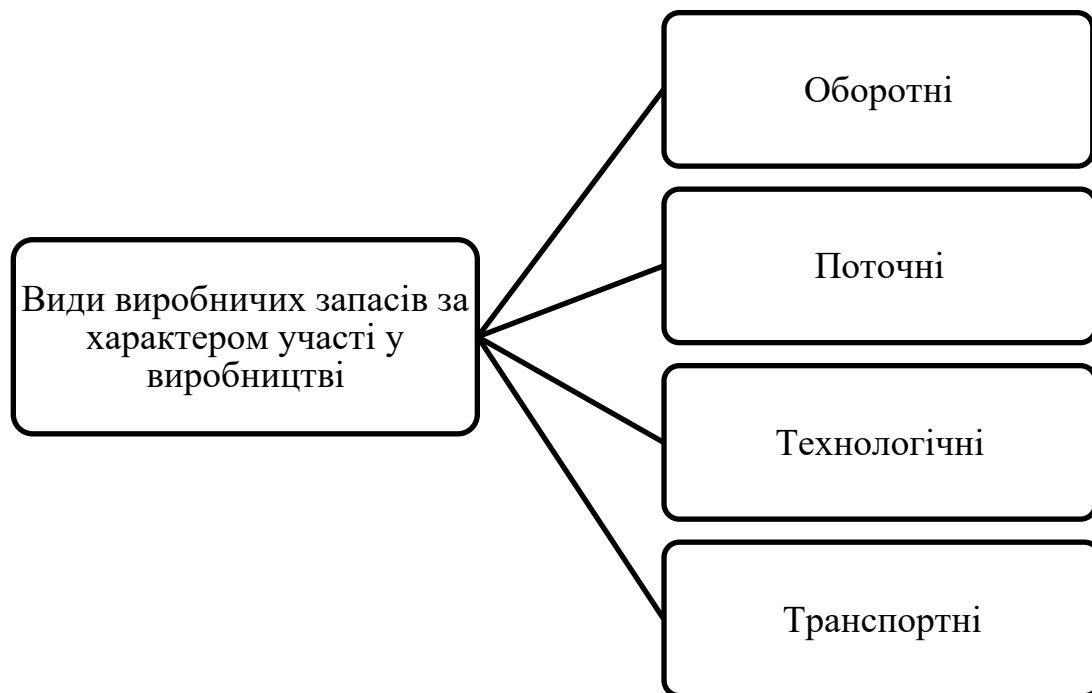

Рисунок 1.4 – Види виробничих запасів за характером участі у виробництві [31; 35]

- Оборотні виробничі запаси – ті, що використовуються протягом одного виробничого циклу (сировина, паливо).
- Поточні запаси – частина оборотних запасів, яка перебуває на складі і чекає на використання.
- Технологічні запаси – запаси, що знаходяться у виробничому процесі.
- Транспортні запаси – ресурси, які вже придбані, але ще не надійшли на склад (у дорозі).

VI. Класифікація за фізико-хімічними властивостями: залежно від агрегатного стану та властивостей матеріали поділяються на [31; 35]:

- Тверді – метал, деревина, текстиль.
- Рідкі – олії, паливо, хімічні рідини.
- Газоподібні – природний газ, технічні гази.
- Небезпечні – легкозаймисті, токсичні, вибухонебезпечні речовини.

Дана класифікація важлива для зберігання, транспортування та безпеки виробництва.

VII. Класифікація за ступенем обробки дозволяє розмежовувати запаси на:

- Природну сировину (руда, вугілля, деревина),
- Первинну оброблену сировину (металопрокат, пиломатеріали),
- Комплектуючі вироби (вузли, деталі, напівфабрикати).

Це важливо для виробничого планування та організації логістики.

VIII. Класифікація за методами обліку і контролю. Для ефективного управління запасами на практиці використовуються різні системи обліку (рис. 1.5).

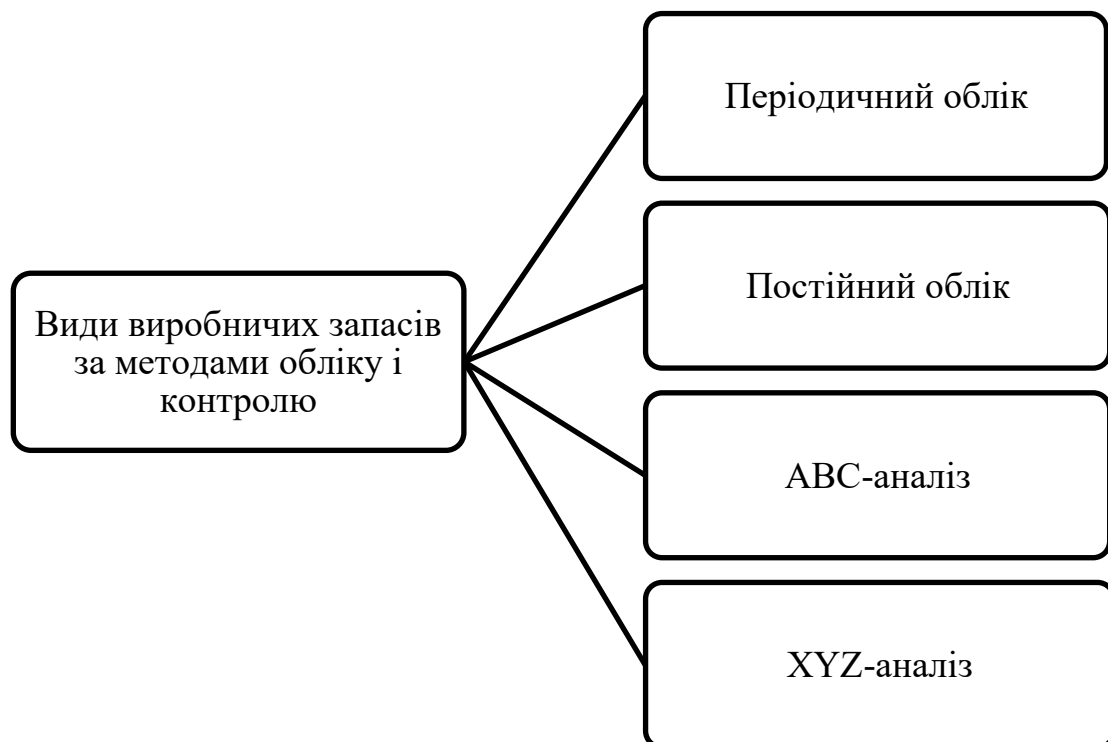

Рисунок 1.5 – Види виробничих запасів за методами обліку і контролю

Джерело: складено на основі [11; 13]

- Періодичний облік – визначення залишків проводиться на кінець періоду.
- Постійний облік – запаси фіксуються в режимі реального часу.
- ABC-аналіз – класифікація за значенням.
- XYZ-аналіз – класифікація за регулярністю споживання.

Отже, класифікація виробничих запасів є фундаментом для раціональної організації виробничої діяльності підприємства. Вона дозволяє не лише ефективно управляти матеріальними ресурсами, а й знижувати витрати, оптимізувати постачання, запобігати втратам та простою. Залежно від галузі, специфіки діяльності та масштабів виробництва підприємство може комбінувати різні підходи до класифікації запасів, що сприятиме досягненню стратегічних і тактичних цілей.

1.3 Облікова оцінка виробничих запасів

Облік виробничих запасів забезпечує правильну оцінку їх вартості, що має безпосередній вплив на фінансові результати підприємства. Правильна облікова оцінка виробничих запасів є необхідною для формування достовірної фінансової звітності та забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Облікова оцінка запасів підкоряється таким важливим принципам обліку (рис. 1.6).

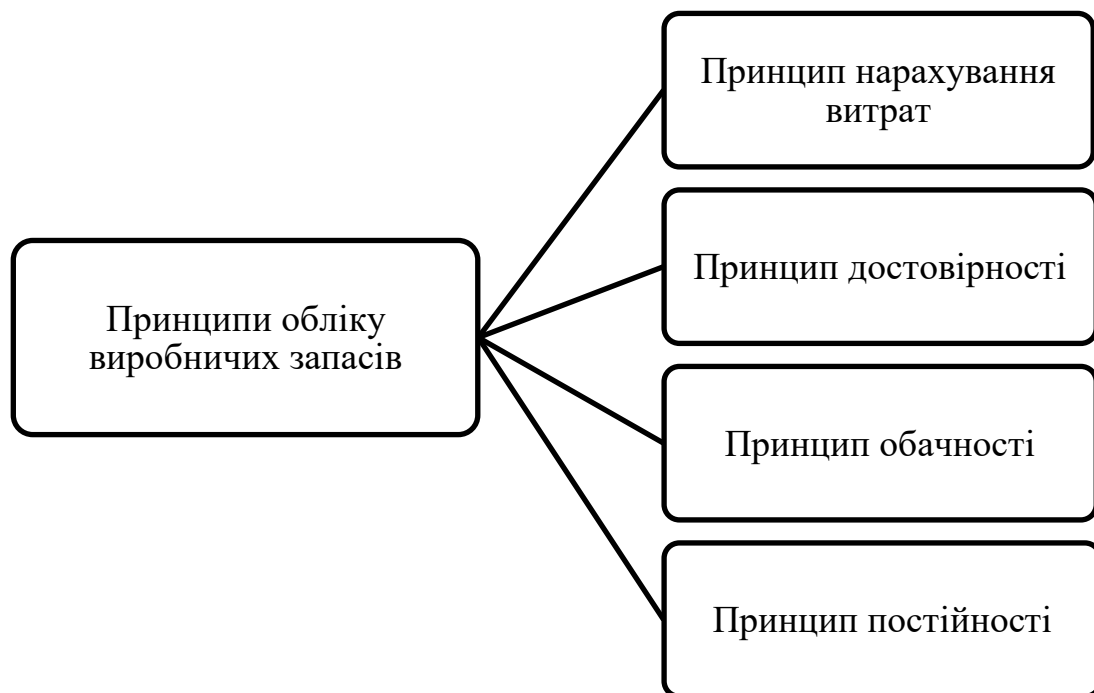

Рисунок 1.6 – Принципи обліку виробничих запасів [32; 36]

1. Принцип нарахування витрат – витрати на запаси повинні враховуватись в обліку, коли ці запаси використовуються у процесі виробництва або реалізації.

2. Принцип достовірності – оцінка запасів має бути точною і достовірною, щоб відображати реальну вартість матеріалів та їхню ефективність у виробничому процесі.

3. Принцип обачності – оцінка запасів не повинна бути завищеною, щоб уникнути завищення балансової вартості активів. Вартість запасів повинна коригуватись у разі зміни ринкових умов або якщо вони стали застарілими.

4. Принцип постійності – підприємство повинно застосовувати єдиний метод оцінки запасів протягом року, що дозволяє забезпечити порівнянність фінансової звітності [32; 36].

Дотримання цих принципів забезпечує ефективне управління запасами та точність фінансової звітності підприємства.

В Україні облік виробничих запасів регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», що встановлює загальні принципи обліку запасів, включаючи порядок їх оцінки, способи визнання витрат і вимоги до відображення запасів у фінансових звітах. Стандарт застосовується до всіх підприємств, що ведуть бухгалтерський облік відповідно до національних стандартів, а також до тих, що використовують міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Останні мають важливе значення для підприємств, які ведуть облік за міжнародними стандартами та працюють на міжнародному рівні.

Положення 9 визначає кілька важливих аспектів обліку запасів [24]:

1. Оцінка запасів – запаси оцінюються за собівартістю на дату їх надходження. Для цього застосовуються різні методи оцінки, хоча в Україні обов'язковим є застосування методу ФІФО.

2. Визнання витрат – витрати на запаси визнаються в момент їх використання або реалізації, що дозволяє підприємствам точніше відображати витрати та доходи у звітності. Витрати на запаси відображаються у звіті про фінансові результати.

3. Відображення запасів у фінансових звітах – підприємства зобов'язані відображати запаси в балансі за їх собівартістю або чистою вартістю реалізації (якщо остання є нижчою). У фінансових звітах також має бути зазначено про наявність запасів, їх склад, обсяги та відповідні зміни.

Отже, оприбуткування виробничих запасів є процесом їх прийняття на облік, який здійснюється за умови надходження матеріальних цінностей на склад підприємства. Оприбуткування запасів є важливою складовою системи обліку, оскільки саме на основі оприбуткованих запасів будуються подальші облікові операції, такі як їх використання у виробництві або продаж.

Отже, виробничі запаси визнаються активом, якщо вони контролюються підприємством, приносять економічні вигоди в майбутньому, а їх вартість може бути достовірно оцінена. При оприбуткуванні виробничих запасів здійснюється оцінка за фактичною собівартістю придбання або виготовлення, яка включає ціну придбання, транспортні витрати, митні збори та інші витрати, безпосередньо пов'язані з доставкою запасів до місця їх використання..

Вибуття виробничих запасів – це процес, за якого матеріальні цінності покидають склад підприємства в результаті їх використання у процесі виробництва або для інших цілей, таких як продаж чи списання. При вибутті запасів існує кілька методів оцінки, які підприємства можуть застосовувати для визначення собівартості вибутих запасів (рис. 1.7).

- Метод середньозваженої ціни: собівартість вибутих запасів визначається на основі середньої вартості запасів, яка обчислюється як середнє арифметичне значення вартості одиниці запасів, наявних на складі на початок і протягом звітного періоду. Для цього методика передбачає, що під час кожної закупівлі чи поповнення запасів здійснюється перерахунок середньої вартості.

- Метод ідентифікованої вартості. Це метод, коли кожен вид запасів оцінюється за його конкретною вартістю. Це зручний метод у разі роботи з однорідними та високовартісними товарами, але він є складним у застосуванні для підприємств з великими обсягами запасів.

- Метод FIFO (first in, first out). Згідно з цим методом, у першу чергу

вибувають ті запаси, які надійшли першими. Це означає, що перші придбані або вироблені матеріали використовуються або продаються першими, і їх собівартість записується до витрат.

- Специфічний метод – цей метод застосовується до тих запасів, які мають унікальні характеристики, і їх вартість можна обчислити без використання загальних методів оцінки.

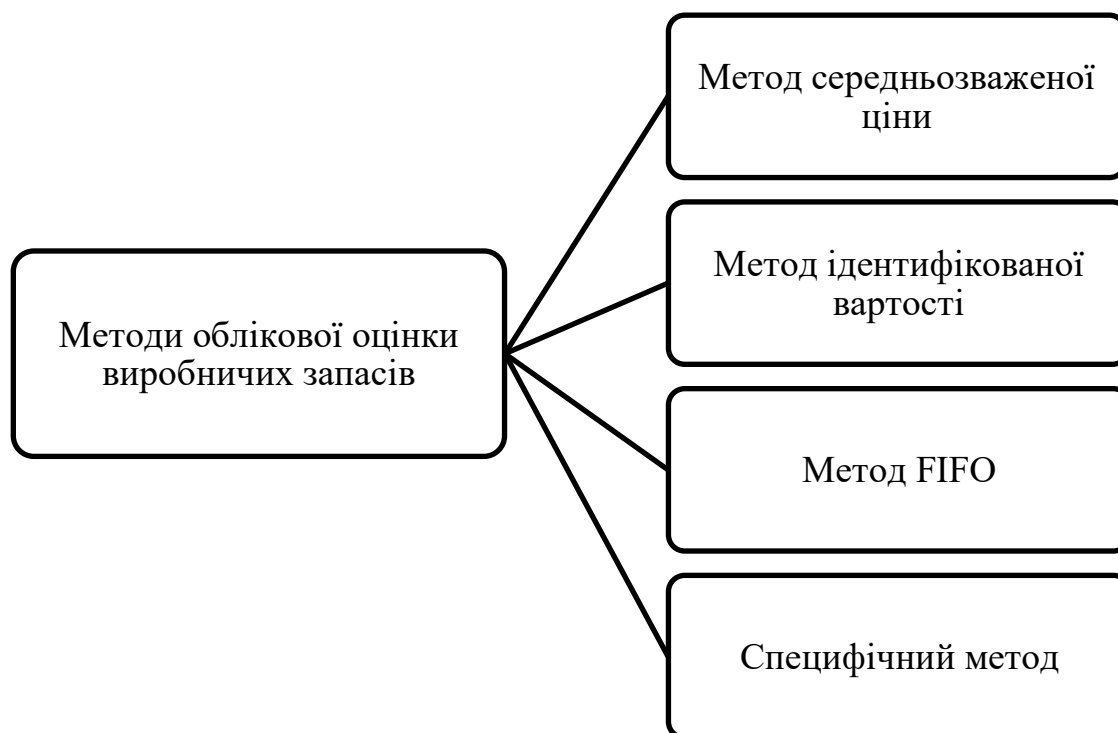

Рисунок 1.7 – Методи облікової оцінки виробничих запасів при вибутті [32; 36]

Вибір методу оцінки запасів суттєво впливає на вартість запасів на балансі та на розмір витрат підприємства. Наприклад, при застосуванні методу FIFO, в умовах інфляції, коли ціни на матеріали зростають, старіші, дешевші запаси витрачаються першими, що призводить до зниження собівартості продукції та підвищення прибутку. Окрім цього, правильний вибір методу обліку може мати суттєві наслідки для податкового обліку підприємства. Наприклад, при зростанні цін використання методу FIFO може призвести до вищих податкових зобов'язань, оскільки відображення старих, дешевших запасів зменшує витрати на

виробництво, а отже – прибуток.

Порядок формування та списання товарно-запасних витрат (ТЗВ) полягає у визначенні фактичної собівартості використаних запасів і їх віднесенні на витрати періоду. Списання ТЗВ здійснюється у момент їх фактичного використання у виробництві або інших операціях, що забезпечує правильне відображення витрат і фінансових результатів підприємства.

Виробничі запаси відображаються в балансі підприємства як активи, що належать до поточних. Вони включаються до складу обігових коштів, оскільки використовуються у виробничому процесі і можуть бути швидко перетворені на грошові кошти.

У балансі виробничі запаси відображаються за їх балансовою вартістю, яка включає фактичні витрати на придбання або виробництво запасів на момент їх оприбуткування. Ці запаси обліковуються в окремих статтях оборотних активів і підлягають подальшому використанню у процесі виробництва чи продажу.

В обліку також важливо враховувати зміни вартості запасів, що можуть виникати внаслідок їх вибуття. Вибуття запасів відображається в облікових проводках, при цьому змінюється залишок запасів на складі, а витрати на їх вибуття враховуються в собівартості продукції або послуг [32; 36].

Тому однією з важливих вимог до обліку запасів є наявність чіткої облікової політики підприємства, яка визначає порядок ведення обліку запасів. Облікова політика повинна бути затверджена на рівні підприємства та документально зафіксована у внутрішніх нормативних актах. Це дозволяє забезпечити єдність у методах оцінки запасів, уникнути непорозумінь або помилок у процесі обліку і знизити можливість маніпуляцій з показниками запасів. Правильне визначення облікової політики щодо запасів допомагає підприємствам забезпечити точність і достовірність фінансової звітності, а також сприяє прозорості фінансових процесів.

Отже, облік виробничих запасів є важливим елементом бухгалтерії підприємства, що має значний вплив на фінансові результати та прийняття управлінських рішень. В Україні цей облік регулюється Положенням 9 «Запаси» та міжнародними стандартами, що забезпечує підприємствам можливість точного

обліку та фінансової звітності. Наявність чіткої облікової політики дозволяє гарантувати правильне використання методів оцінки запасів, забезпечити відповідність обліку законодавчим вимогам і зменшити ймовірність помилок у процесі ведення бухгалтерії.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «РОЗЕТКА»

2.1 Загальна характеристика підприємства ТОВ «Розетка» та особливості його облікової політики

ТОВ «Розетка» – провідна українська компанія в галузі електронної комерції, заснована у 2010 році. ТОВ «Розетка» є юридичною особою, зареєстрованою відповідно до законодавства України.

Основна діяльність підприємства здійснюється за КВЕД 47.91 – «Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах». Інші види економічної діяльності ТОВ «Розетка» наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Види економічної діяльності ТОВ «Розетка» відповідно до КВЕД

Код КВЕД	Назва виду економічної діяльності
1	2
45.32	Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів
46.19	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
46.42	Оптова торгівля одягом і взуттям
46.43	Оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для запису, відтворення тощо
46.51	Оптова торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням
47.54	Роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах
47.71	Роздрібна торгівля одягом у спеціалізованих магазинах
47.72	Роздрібна торгівля взуттям і шкіряними виробами в спеціалізованих магазинах
47.77	Роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами в спеціалізованих магазинах
47.91	Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет
47.99	Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами
63.11	Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність

Джерело: розроблено автором за даними [38]

ТОВ «Розетка» є частиною групи підприємств, материнською компанією якої є Temania Enterprises Ltd (далі – Група). У межах договірних відносин з постачальниками компанія закуповує продукцію, яку надалі реалізує через вебсайт Групи – rozetka.com.ua. Для підтримки комерційної діяльності компанія користується послугами зі зберігання товарів, інформаційного та юридичного супроводу, маркетингу й реклами, доставки та транспортування, а також послугами колл-центру тощо. У своїй діяльності компанія застосовує зареєстровану торговельну марку ROZETKA та використовує онлайн-платформу, яка належить одній з компаній Групи. За відповідними договорами компанія сплачує роялті та оплату за доступ до цієї платформи.

ТОВ «Розетка» у 2024 році посідає 46 місце у престижному рейтингу «ТОР-1000», що свідчить про її значущість та лідерські позиції серед провідних підприємств країни. Компанія активно бере участь у закупівлях – за рік вона стала учасником у 5 235 закупівлях, що відображає її високу конкурентоспроможність та довіру партнерів.

Фінансово-економічний стан підприємства є ключовим показником його діяльності, що відображає ефективність використання ресурсів, стабільність і перспективи розвитку. Аналіз фінансового стану ТОВ «Розетка» за період 2022–2024 років дозволяє оцінити тенденції розвитку, виявити сильні та слабкі сторони, а також визначити напрями вдосконалення управління підприємством.

За аналізований період ТОВ «Розетка» демонструє стабільне зростання обсягів реалізації (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Чистий дохід і чистий прибуток ТОВ «Розетка» за 2022–2024 рр.

Рік	Чистий дохід, грн	Чистий прибуток, грн
2024	29 742 571 000	16 305 000
2023	25 463 875 000	12 016 000
2022	18 390 610 000	113 431 000

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Аналіз чистого доходу і чистого прибутку ТОВ «Розетка» за період 2022–

2024 років свідчить про значне зростання обсягів реалізації продукції компанії. Чистий дохід у 2024 році досяг майже 29,7 млрд грн, що на 16,7 % більше порівняно з 2023 роком та на 61,6 % більше ніж у 2022 році. Це свідчить про ефективне розширення ринку та підвищення попиту на товари підприємства.

Водночас, показник чистого прибутку демонструє іншу тенденцію: у 2022 році він становив 113,4 млн грн, тоді як у наступні роки суттєво знизився – до 12 млн грн у 2023 році і лише до 16,3 млн грн у 2024 році. Така динаміка свідчить про зростання витрат або інших фінансових зобов'язань, які суттєво вплинули на прибутковість діяльності. Зниження чистого прибутку при одночасному зростанні доходів може вказувати на потребу у вдосконаленні контролю за витратами, оптимізації операційної діяльності та підвищенні ефективності управління ресурсами.

Облікова політика Товариства з обмеженою відповідальністю «Розетка» розроблена відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Це забезпечує прозорість, достовірність та порівнянність фінансової інформації, що дає змогу користувачам фінансових звітів приймати обґрунтовані управлінські та інвестиційні рішення. Впровадження облікової політики, яка відповідає вимогам сучасного обліку, сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності компанії з боку партнерів, інвесторів та контролюючих органів.

Облікова політика ТОВ «Розетка» ґрунтується на ключових принципах, які є базовими для організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності (рис. 2.1).

Одним із головних принципів є послідовність у застосуванні облікових методів і процедур. Це означає, що обрана підприємством методика обліку має застосовуватись без змін з одного звітного періоду в інший. Постійність застосування облікових принципів забезпечує порівнянність даних фінансової звітності за різні періоди, що сприяє об'єктивній оцінці фінансового стану підприємства. Зміни в обліковій політиці можливі лише у випадках, передбачених законодавством або нормативними актами, а також за умови, що такі зміни є обґрунтованими і надають більш релевантну і достовірну інформацію. Про будь-

які зміни підприємство зобов'язане розкривати у примітках до фінансової звітності, пояснюючи їх причини та вплив на результати діяльності.

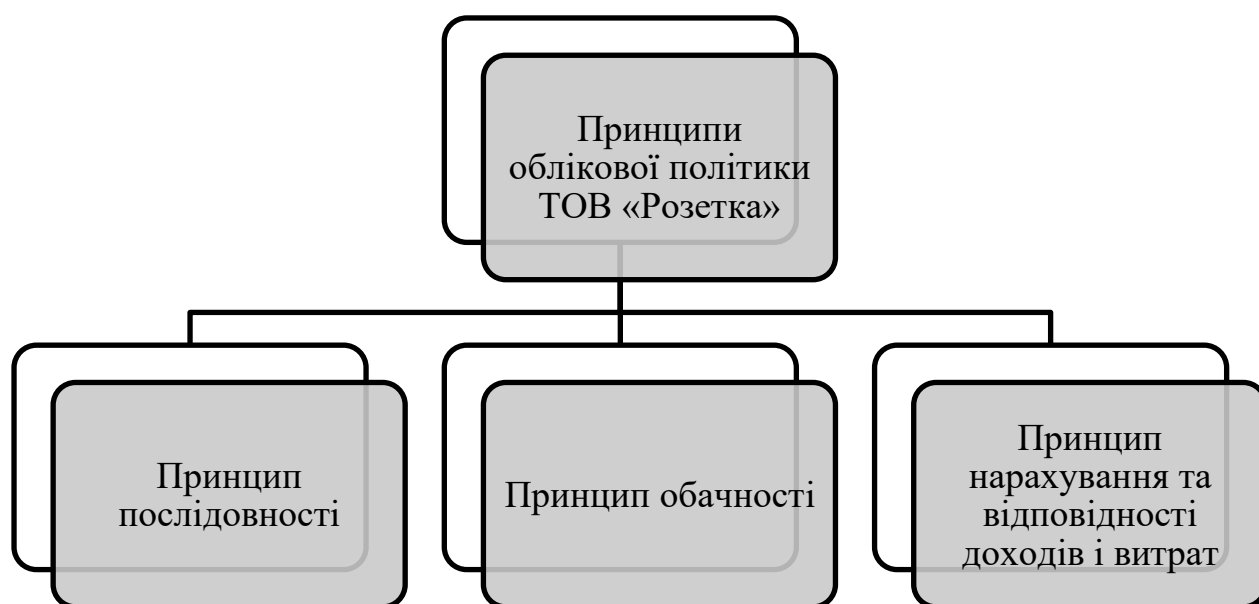

Рисунок 2.1 – Принципи облікової політики ТОВ «Розетка»

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Принцип обачності передбачає обережний підхід до оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат. Це означає, що при формуванні бухгалтерських даних слід уникати завищення активів або доходів, а також заниження зобов'язань чи витрат. Застосування цього принципу дозволяє знизити ризик помилкових оцінок, що можуть призвести до недостовірної фінансової звітності. Зокрема, у процесі обліку компанія застосовує коригування вартості активів до їх можливої реалізаційної вартості, визнає резерви під сумнівні борги та інші можливі збитки. Це сприяє формуванню більш реалістичного фінансового портрету підприємства.

Згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат, доходи і витрати визнаються у тому звітному періоді, в якому вони фактично виникли, незалежно від того, коли відбулося отримання чи виплата грошових коштів. Такий підхід забезпечує коректне співставлення доходів з відповідними витратами, що дає змогу визначити реальний фінансовий результат діяльності підприємства за конкретний період. Це дозволяє уникнути спотворення показників прибутковості і

покращує якість фінансової аналітики.

Технологічні особливості ТОВ «Розетка» безпосередньо впливають на формування облікової політики, зокрема щодо обліку виробничих запасів.

1. Методи оцінки вибуття запасів.

У зв'язку з великою номенклатурою товарів і високою частотою операцій, ТОВ «Розетка» обирає метод ФІФО для оцінки вибуття запасів. Цей метод дозволяє автоматизовано визначати собівартість запасів, що першими надходили на склад, а отже – швидко обробляти велику кількість товарно-матеріальних операцій без необхідності індивідуального оцінювання одиниць продукції. Застосування методу ФІФО також відповідає вимогам П(С)БО 9 «Запаси» та полегшує формування фінансової звітності в умовах інтенсивного товарообігу.

2. Визначення фактичної собівартості запасів.

Через специфіку діяльності, що передбачає закупівлю великого обсягу товарів із різних джерел, ТОВ «Розетка» включає до фактичної собівартості **не** лише вартість придбання, а й логістичні витрати, зокрема транспортування, зберігання, розвантаження, страхування, витрати на митне оформлення. Це дає змогу адекватно оцінити економічну доцільність кожної партії запасів і приймати обґрунтовані рішення щодо формування цін та складу асортименту.

3. Організація аналітичного обліку.

В умовах високої автоматизації складів і наявності великої кількості складів з різною номенклатурою товарів, облікова політика ТОВ «Розетка» передбачає аналітичний облік запасів у розрізі місць зберігання, серій, SKU, партій та категорій товарів. Це забезпечується впровадженням ERP-системи, яка дає змогу в режимі реального часу контролювати залишки на складах, відстежувати рух запасів, формувати звіти для управлінського обліку та оптимізувати логістику.

4. Оцінка знецінення запасів.

Технологічна платформа дозволяє швидко виявляти запаси, які втратили актуальність або мають знижений попит. Відповідно до принципу обачності, у разі зниження ринкової вартості таких запасів, ТОВ «Розетка» створює резерв під знецінення запасів. Це дозволяє формувати фінансову звітність, що об'єктивно

відображає реальний стан активів.

5. Документування облікової політики.

Зважаючи на великі обсяги операцій, облікова політика підприємства передбачає жорстку регламентацію процедур оприбуткування, переміщення, інвентаризації та списання запасів. Усі процедури автоматизовані, що мінімізує людський фактор і ризик помилок. Політика також регулює відповідальність матеріально-відповідальних осіб, періодичність інвентаризацій та правила формування первинної документації.

Таким чином, технологічні особливості ТОВ «Розетка», пов'язані з масштабами діяльності, автоматизацією обліку, багатоскладською логістикою та швидким обігом товарів, визначають гнучку, але чітко структуровану облікову політику щодо виробничих запасів. Облікова політика ТОВ «Розетка» є важливим інструментом, який регламентує організацію бухгалтерського обліку на підприємстві. Вона базується на національних та міжнародних стандартах, що забезпечує відповідність звітності вимогам законодавства та очікуванням користувачів фінансової інформації. Завдяки застосуванню принципів послідовності, обачності та нарахування, підприємство підтримує високу якість і достовірність облікових даних, що є основою для ефективного управління і прийняття стратегічних рішень.

Робочий план рахунків у ТОВ «Розетка» адаптований до особливостей діяльності компанії. Він включає широкий спектр рахунків для обліку товарів, розрахунків із постачальниками та покупцями, а також витрат на збут і адміністративних витрат. План рахунків розроблено таким чином, щоб забезпечити максимально повне і деталізоване відображення всіх господарських операцій, що виникають у процесі діяльності підприємства. Такий підхід дає змогу бухгалтерії оперативно і чітко формувати інформацію для внутрішніх потреб управління та зовнішньої звітності.

Для забезпечення своєчасного і правильного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку в ТОВ «Розетка» встановлено чіткий графік документообігу. Він регламентує строки оформлення, передачі та реєстрації

первинних документів. Документообіг організований таким чином, щоб уникнути затримок у відображенні інформації, що гарантує своєчасність формування бухгалтерської та податкової звітності. Крім того, внутрішні регламенти визначають відповідальних осіб за контроль і зберігання документів, що підвищує дисципліну ведення обліку.

ТОВ «Розетка» суворо дотримується вимог законодавства України у сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Зокрема, підприємство керується положеннями Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО), а також міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Такий підхід гарантує відповідність фінансової звітності загальноприйнятим нормам і стандартам, забезпечує прозорість і порівнянність облікової інформації на національному та міжнародному рівнях.

Виконання цих вимог сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності підприємства з боку інвесторів, кредиторів, контролюючих органів і партнерів, а також створює умови для ефективного управління ресурсами і подальшого розвитку компанії.

Отже, ТОВ «Розетка» є одним із лідерів в українському інтернет-рітейлі, пропонуючи покупцям широкий асортимент непродовольчих товарів через власний інтернет-магазин. Завдяки високому рівню сервісу, оперативній доставці та конкурентним цінам компанія утримує провідні позиції у цій галузі, сприяючи розвитку електронної комерції в Україні.

2.2 Документування операцій з використання та вибуття запасів

Ефективне управління запасами є критичним для забезпечення безперебійної роботи ТОВ «Розетка», своєчасного виконання замовлень та оптимізації витрат. Первинне документування операцій з використання та вибуття запасів є основою

для точного бухгалтерського обліку, контролю та аналізу діяльності компанії.

Внутрішнє використання запасів для господарських потреб або обслуговування офісів ТОВ «Розетка» належним чином оформлюється із застосуванням уніфікованих форм первинної документації. Основними документами, які використовуються для фіксації таких операцій, є накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (форма М-11) та лімітно-забірна картка (форми М-8 або М-9).

Накладна-вимога на відпуск матеріалів (форма М-11) оформлюється у випадках, коли, наприклад, необхідно передати офісне приладдя (папір, ручки, картриджі для принтерів) зі складу до адміністративного відділу. У документі зазначаються: найменування матеріалів, їх кількість, одиниця виміру, вартість та підрозділ-одержувач. Така накладна дозволяє забезпечити контроль за рухом матеріальних цінностей усередині компанії (Додаток А).

Лімітно-забірна картка (форми М-8 або М-9) використовується при систематичному відпуску матеріалів за встановленими лімітами. Наприклад, для забезпечення ІТ-відділу щомісячною кількістю акумуляторів, кабелів або іншої комп'ютерної периферії. Картка ведеться окремо по кожному найменуванню матеріалу, вказується встановлений ліміт, фактичний відпуск за період та залишок. Це дає змогу підприємству контролювати рівень використання ресурсів та оптимізувати витрати (Додаток Б).

Застосування зазначених форм забезпечує прозорість, належний внутрішній контроль та ефективне управління матеріальними ресурсами в межах внутрішньогосподарських потреб підприємства.

У випадках, коли ТОВ «Розетка» використовує запаси у виробничих процесах – зокрема для пакування товарів, виготовлення рекламної продукції, оформлення вітрин чи брендovаних матеріалів – застосовується відповідне документальне оформлення. Найчастіше використовуються такі документи:

- Акт на списання матеріалів (форма М-10). Цей документ складається тоді, коли матеріали фактично використано у виробничих або господарських цілях. Наприклад, пакувальні коробки, стретч-плівка або клейкі стрічки, які використано

для пакування техніки чи інших товарів. В акті зазначаються (Додаток В):

- найменування списаних матеріалів;
- їх кількість;
- підстава та мета використання (наприклад, пакування товарів для відправлення клієнтам);
- підписи відповідальних осіб – комірника, керівника підрозділу та бухгалтера.

- Акт про використання давальницьких матеріалів (форма М-23). Цей документ оформлюється у випадках, коли ТОВ «Розетка» передає матеріали стороннім організаціям для виготовлення, наприклад, рекламної продукції, брендovаних пакувальних пакетів, сувенірів тощо. У такому акті фіксується (Додаток Г):

- обсяг переданих матеріалів;
- їх витрата у процесі переробки;
- звіт про отриману готову продукцію.

Таке документування дозволяє точно контролювати рух матеріальних ресурсів підприємства, своєчасно списувати витрати з обліку та забезпечує прозорість внутрішніх виробничих процесів.

Ефективна організація обліку вибуття запасів є важливою складовою управління товарообігом у ТОВ «Розетка». Компанія, як великий інтернет-рітейлер, щоденно здійснює численні операції з реалізації товарів, їх передачі між підрозділами, а також безоплатної передачі чи списання застарілих або пошкоджених товарів. Усі ці операції потребують належного документального оформлення, що забезпечує прозорість та достовірність облікових записів, а також відповідність чинному законодавству.

1. Основним способом вибуття запасів у ТОВ «Розетка» є реалізація товарів кінцевим споживачам – фізичним або юридичним особам. У рамках цієї операції оформлюються такі документи:

- Товарно-транспортна накладна (ТТН) – основний документ, що підтверджує передачу товару від продавця до покупця. Вона одночасно виконує

функції первинного документа для бухгалтерського обліку та транспортного документа для логістики. У ТТН зазначаються: найменування товару, кількість, вага, умови транспортування, дані перевізника та сторін операції (Додаток Д).

- Податкова накладна – складається у випадках, передбачених Податковим кодексом України, зокрема при реалізації товарів платником ПДВ. Вона є підставою для відображення податкового зобов’язання у продавця та податкового кредиту у покупця. Документ містить інформацію про найменування продукції, ціну без ПДВ, ставку та суму податку.

- Акт приймання-передачі товарів – зазвичай оформлюється при реалізації великих партій товарів або при передачі їх між внутрішніми підрозділами компанії (наприклад, між центральним складом і пунктом самовивозу). Цей документ підписується обома сторонами – передавальною та приймаючою – і засвідчує факт фізичного отримання товарів (Додаток Ж).

Окрім реалізації, у ТОВ «Розетка» відбуваються операції безоплатного вибуття запасів. До таких належать:

- Безоплатна передача товарів – наприклад, передача товарів на благодійність, подарункові акції або в рамках рекламних кампаній. Для підтвердження факту передачі складається Акт про безоплатну передачу товарів, в якому зазначаються: найменування та кількість товару, мета передачі, реквізити сторін та підписи відповідальних осіб. У деяких випадках до акта додається супровідна документація (листи, звернення, накази).

- Списання зіпсованих або застарілих товарів – проводиться у разі втрати споживчих властивостей, фізичного пошкодження або морального старіння продукції. Для цього створюється комісія, яка складає Акт на списання запасів. У ньому фіксуються найменування товару, кількість, причина списання (наприклад, механічне пошкодження, прострочення терміну зберігання), та надаються підписи членів комісії. Списані запаси можуть бути утилізовані або передані на вторинну переробку.

Так, у березні 2024 року ТОВ «Розетка» провело благодійну акцію з передачею побутової техніки лікарням у прифронтових регіонах. Було оформлено

акт безоплатної передачі, у якому зазначались: найменування техніки, кількість одиниць, назва одержувача, умови передачі. При виявленні бракованої партії навушників на складі, комісія компанії оформила акт списання, додавши до нього фотоматеріали та висновок технічного експерта.

Таким чином, документальне оформлення операцій з вибуття запасів у ТОВ «Розетка» є системним, структурованим та відповідає вимогам обліку й законодавства. Застосування чітко визначених форм (ТТН, податкові накладні, акти) забезпечує прозорість операцій, спрощує внутрішній контроль та сприяє оперативному прийняттю управлінських рішень.

Для забезпечення ефективного обліку та контролю за рухом запасів ТОВ «Розетка» реалізує низку системних заходів, які дозволяють забезпечити своєчасність, достовірність та прозорість усіх облікових операцій, пов'язаних із надходженням, переміщенням і вибуттям матеріальних цінностей (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Заходи для забезпечення ефективного обліку та контролю за рухом запасів ТОВ «Розетка»

Джерело: розроблено автором за даними [38]

1. Компанією розроблено й затверджено графік документообігу, що визначає порядок передачі первинних документів (накладних, актів, рахунків тощо) між структурними підрозділами підприємства – від моменту створення документа до його архівування. Графік чітко фіксує відповідальних осіб, строки опрацювання, маршрути передачі та форми подання (електронні або паперові). Це дозволяє

уникати затримок в обробці документів, втрати первинних даних та збоїв у бухгалтерському обліку.

2. ТОВ «Розетка» активно впроваджує сучасні програмні рішення для автоматизації обліку запасів. Це дає можливість автоматично відображати надходження та списання товарів, формувати звіти, проводити інвентаризацію, відстежувати залишки в режимі реального часу. Також використання штрих-кодів, сканерів та електронного документообігу значно прискорює обробку інформації та мінімізує ризики помилок.

3. Усі первинні документи щодо руху запасів зберігаються відповідно до норм податкового та бухгалтерського законодавства України. Впроваджено централізовану систему зберігання з обмеженим доступом, що дозволяє убезпечити документацію від несанкціонованого доступу, пошкодження або втрати. Частина облікових документів дублюється в електронній формі з цифровим підписом, що додатково підвищує їх захист.

Завдяки цим заходам ТОВ «Розетка» забезпечує високий рівень організації облікових процесів, оперативний контроль над товарними потоками та підвищення надійності внутрішньої звітності.

Отже, первинне документування операцій з використання та вибуття запасів є важливою складовою системи обліку ТОВ «Розетка». Правильне оформлення документів забезпечує достовірність облікових даних, сприяє ефективному управлінню запасами та дозволяє своєчасно виявляти та усувати можливі порушення.

2.3 Організація аналітичного й синтетичного обліку запасів на підприємстві

Організація аналітичного й синтетичного обліку запасів на ТОВ «Розетка» є основою для точного бухгалтерського обліку, контролю та аналізу діяльності компанії. Для узагальнення інформації про наявність і рух товарно-матеріальних

цінностей, які належать підприємству, ТОВ «Розетка» застосовує рахунок 20 «Виробничі запаси». Цей рахунок є активним і використовується для відображення господарських операцій, пов'язаних з надходженням, використанням, передачею чи списанням запасів.

За дебетом рахунку 20 відображається надходження товарів та матеріалів на склад підприємства, включаючи закупівлю у постачальників, повернення від клієнтів тощо. За кредитом – вибуття запасів внаслідок реалізації товарів, списання, використання у господарській діяльності або передачі іншим підрозділам.

З метою деталізації обліку різних груп матеріалів та товарів, ТОВ «Розетка» використовує субрахунки рахунку 20. Їх характеристика наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Характеристика субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси» ТОВ «Розетка»

Назва субрахунку	Призначення
201 «Сировина й матеріали»	Облік пакувальних матеріалів, витратних матеріалів, які використовуються при комплектації замовлень, обслуговуванні офісів і складів.
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	Облік компонентів і аксесуарів, що входять до комплектів товарів, які формуються для продажу.
203 «Паливо»	Облік пального для транспортних засобів доставки, а також паливно-мастильних матеріалів для службового автопарку.
204 «Тара і тарні матеріали»	Облік коробок, пакетів, плівки, піддонів та іншої тари, що використовується при пакуванні та відвантаженні продукції клієнтам.
205 «Будівельні матеріали»	Облік витратних будівельних матеріалів для облаштування логістичних центрів та складів.
206 «Матеріали, передані в переробку»	Облік продукції або матеріалів, переданих на доукомплектацію, ремонт чи перепаккування.
207 «Запасні частини»	Облік запчастин для ремонту обладнання, складських механізмів, транспортних засобів.
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	Практично не використовується, може застосовуватись у випадку наявності ландшафтного чи зеленого господарства в логістичних зонах.
209 «Інші матеріали»	Облік бракованої продукції, відходів упаковки, інвентарю тимчасового зберігання.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

У ТОВ «Розетка» для обліку виробничих запасів використовуються такі субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»:

- 201 «Сировина й матеріали»;
- 203 «Паливо»;
- 204 «Тара й тарні матеріали»;
- 207 «Запасні частини»;
- 209 «Інші матеріали».

Надходження зазначених видів запасів здійснюється як шляхом безготівкових розрахунків з постачальниками, так і за участю підзвітних осіб, які закупають необхідні товари та матеріали через корпоративні рахунки або за готівку з подальшим звітом. Зважаючи на логістичну специфіку діяльності, найдорожчими позиціями серед запасів на складі є паливно-мастильні матеріали, комплектуючі до обладнання та пакувальні матеріали.

Аналітичний облік запасів на підприємстві ведеться у спеціальних облікових картках, створених у програмному забезпеченні облікової системи (WMS + ERP), які містять детальну інформацію щодо:

- найменування запасу;
- одиниці виміру;
- ціни за одиницю;
- кількості;
- постачальника;
- місця зберігання (склад/зона/стелаж).

Приклад заповнення господарських операцій ТОВ «Розетка» наведено в табл. 2.4.

У «Балансі» (форма №1) ТОВ «Розетка» запаси відображаються в рядку 1100 «Запаси». Ця стаття включає в себе вартість товарів для продажу, які є основним видом запасів для компанії. У «Звіті про фінансові результати» (форма №2) витрати, пов'язані з використанням запасів, відображаються в рядку 2180 «Інші операційні витрати».

Таблиця 2.4 Бухгалтерські операції з обліку виробничих запасів ТОВ «Розетка» (грудень 2024 року)

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Переведено МШП на склад виробничих запасів	20	22	4760,80
2	Отримано виробничі запаси (пакувальні матеріали)	201	3721	25926,13
3	Відображено податковий кредит з ПДВ (по пакувальним матеріалам)	641	3721	5 185,22
4	Надійшло паливо від постачальника	203	631	64867,78
5	Відображено податковий кредит з ПДВ (по паливу)	641	631	12962,55
6	Списано паливо на адміністративні потреби	92	203	5 808,96
7	Списано пакувальні матеріали при відвантаженні товарів клієнтам	949	201	2 606,03
8	Списано зіпсовані запасні частини (не підлягають використанню)	947	207	890,45

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Нижче у табл. 2.5 наведено основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Розетка» за 2023 - 2024 рр.

Таблиця 2.5 – Техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Розетка» за 2023–2024 рр.

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+/–)	Темп росту, %
Виторг, млрд грн	25,464	29,743	+4,279	116,8
Запаси, млн грн	1 500	1 800	+300	120,0
Дебіторська заборгованість, млн грн	700	820	+120	117,1
Оборотні активи, млн грн	3 200	3 800	+600	118,8
Загальні активи, млн грн	5 500	6 200	+700	112,7

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Розетка» за 2023–2024 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку підприємства. Загальний виторг компанії збільшився з 25,464 млрд грн у 2023 році до 29,743 млрд грн у 2024

році, що становить приріст на 16,8%. Це свідчить про зростання обсягів реалізації продукції та послуг і покращення фінансових результатів діяльності.

Запаси підприємства також зросли на 20%, досягнувши 1,8 млрд грн, що може свідчити про розширення виробничих або торговельних операцій, а також про збільшення обсягів сировини або товарів на складі. Підвищення дебіторської заборгованості на 17,1% до 820 млн грн вказує на зростання кредиторської заборгованості клієнтів, що є типовою ознакою розширення клієнтської бази, але потребує контролю для уникнення проблем з ліквідністю.

Оборотні активи підприємства збільшились на 18,8%, що позитивно впливає на операційну діяльність і забезпечує фінансову стійкість. Загальні активи компанії зросли на 12,7%, до 6,2 млрд грн, що свідчить про розширення майнової бази та потенціал для подальшого розвитку.

Таким чином, за підсумками 2024 року ТОВ «Розетка» демонструє стабільний розвиток із зростанням ключових фінансово-економічних показників, що є позитивним сигналом для інвесторів та партнерів компанії.

Контроль за збереженням та використанням товарно-матеріальних запасів є одним із ключових факторів стабільного функціонування ТОВ «Розетка». Одним із основних методів контролю на підприємстві є проведення інвентаризації. У ТОВ «Розетка» інвентаризація здійснюється щоквартально до 15 числа останнього місяця кварталу. Для цього створюється комісія, до складу якої входять бухгалтер, логістичний менеджер, відповідальний за склад та представник адміністрації.

Під час інвентаризації проводиться звірка фактичної наявності товарів зі складськими та бухгалтерськими записами. Процедура завершується складанням інвентаризаційного опису, де фіксується назва товару, артикул, кількість, стан та підписи матеріально відповідальних осіб.

У разі виявлення перевищень або нестач, комісія фіксує їх в акті та передає на розгляд бухгалтерії. Відповідно до внутрішньої політики компанії, факти надлишку запасів оприбутковуються, а нестачі списуються з урахуванням з'ясованих причин та можливого стягнення з винних осіб.

Отже, інвентаризація на ТОВ «Розетка» – це не лише вимога облікової

політики, а й дієвий інструмент контролю, що забезпечує надійність обліку, оптимізацію логістики та виявлення ризиків у сфері збереження запасів.

У процесі щоквартальної інвентаризації на ТОВ «Розетка», яка проводиться відповідно до затвердженого графіка та Положення про інвентаризацію, іноді виявляються надлишки або нестачі товарно-матеріальних запасів.

Виявлені надлишки запасів під час інвентаризації оприбутковуються за первісною вартістю на відповідний субрахунок рахунку 20 «Виробничі запаси». Одночасно сума надлишків визнається доходом підприємства та відображається у складі інших операційних доходів.

Бухгалтерський облік здійснюється за такими проводками:

- Дт 20 (відповідний субрахунок) – оприбуткування запасів;
- Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності» – визнання доходу від надлишку.

Наприкінці звітного періоду, згідно з вимогами П(С)БО, сума, накопичена на субрахунку 719, списується до фінансового результату:

- Дт 719 «Інші доходи від операційної діяльності»;
- Кт 791 «Результат операційної діяльності».

Приклад проведення у ТОВ «Розетка» після інвентаризації у грудні 2024 року наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку надлишків товарно-матеріальних запасів у ТОВ «Розетка»

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Виявлено надлишки пакувальних матеріалів на складі	201	719	2 640,00
2	Віднесено надлишки на фінансовий результат	719	791	2 640,00

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Нестачі запасів, виявлені під час інвентаризації, тимчасово відображаються на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» до моменту встановлення винної особи. Бухгалтерські проведення:

- Дт 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;
- Кт 20 (відповідний субрахунок).

Після встановлення винної особи та затвердження суми відшкодування здійснюються додаткові проведення з відображення заборгованості. Якщо таку особу не встановлено – вартість нестачі визнається іншими операційними витратами.

У ТОВ «Розетка» у разі виникнення нестач запасів – як у межах норм природного убутку, так і наднормативних – підприємство діє відповідно до п. 27 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Згідно з цим положенням, вартість повністю втрачених (зіпсованих або відсутніх) запасів підлягає списанню на витрати звітного періоду.

У таблиці 2.7 наведено приклад відображення в обліку господарських операцій, що здійснені після інвентаризації, в ході якої виявлено нестачу запасів на суму 1100,00 грн.

Таблиця 2.7 – Відображення в обліку господарських операцій з виявленням нестачі у ТОВ «Розетка» за 2024 рік

№	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Списано нестачу пакувальних матеріалів	947	201	1 100,00
2	Пред'явлено суму збитків матеріально відповідальній особі	375	716	1 320,00
3	Отримано готівкове відшкодування від винної особи	301	375	1 320,00
4	Відображено суму ПДВ у складі зобов'язань	716	641	220,00
5	Зараховано відшкодовану суму як дохід підприємства	716	791	1 100,00

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Отже, контроль за використанням і збереженням товарно-матеріальних запасів на ТОВ «Розетка» здійснюється згідно з чинним законодавством. На підприємстві діє система щомісячної інвентаризації, яка дозволяє своєчасно виявляти нестачі, надлишки, псування або прострочення строків реалізації запасів. Усі результати інвентаризації документуються, а дані звіряються з

бухгалтерськими записами. У випадках виявлення порушень оперативно приймаються рішення щодо відшкодування збитків або списання втрат.

Таким чином, організація аналітичного й синтетичного обліку запасів на ТОВ «Розетка» відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує ефективне управління запасами підприємства. Ведення обліку дозволяє оперативно отримувати достовірну інформацію про наявність та рух запасів, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

2.4 Впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів

Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє ТОВ «Розетка» автоматизувати облік запасів, підвищити точність даних та зменшити витрати на управління складськими процесами.

Мета автоматизації обліку запасів на ТОВ «Розетка» полягає у підвищенні ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства. Автоматизація спрямована на зменшення впливу людського фактора та помилок під час ведення обліку, що значно підвищує точність і надійність інформації про наявні запаси. Завдяки впровадженню автоматизованих систем відбувається оптимізація складських процесів, що дозволяє скоротити час і ресурси, необхідні для виконання цих операцій.

Крім того, автоматизація забезпечує оперативний доступ до актуальних даних про залишки та рух товарів, що є важливим для своєчасного прийняття управлінських рішень. Це дозволяє забезпечити безперебійну взаємодію між різними підрозділами та оптимізувати загальну діяльність компанії.

Основні завдання автоматизації обліку запасів у ТОВ «Розетка» наведені на рис. 2.3. Передусім, автоматизація забезпечує точний і своєчасний облік запасів, що досягається шляхом автоматичного введення, оновлення та зберігання даних.

Важливим завданням є оптимізація руху товарів на складі. Автоматизовані

системи контролюють прийом, зберігання, переміщення та відвантаження запасів, що підвищує швидкість і точність складських операцій. Це, у свою чергу, покращує загальну продуктивність роботи складу.

Рисунок 2.3 – Основні завдання автоматизації обліку запасів у ТОВ «Розетка»

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Крім того, автоматизація сприяє покращенню управлінського контролю. Керівництво отримує оперативну інформацію про залишки та рух запасів, що дозволяє приймати більш обґрунтовані і своєчасні рішення для забезпечення безперебійної діяльності підприємства.

Ще одним завданням є інтеграція систем обліку запасів з іншими інформаційними системами. Це дозволяє забезпечити безперервний обмін даними між різними підрозділами підприємства, що покращує координацію бізнес-процесів.

Автоматизація також передбачає формування звітності без участі людини, що економить час та підвищує достовірність інформації. Нарешті, автоматизація сприяє зниженню витрат на облік і складські операції, оптимізуючи використання трудових і матеріальних ресурсів. Виконання цих завдань забезпечує прозорий, точний та оперативний облік запасів, що є запорукою підвищення продуктивності та конкурентоспроможності ТОВ «Розетка».

Основним критерієм вибору програмного забезпечення обліку запасів на ТОВ «Розетка» є його функціональність, масштабованість і відповідність вимогам українського законодавства.

Одним із ключових рішень є впровадження ERP-системи (Enterprise Resource Planning), яка інтегрує в єдину інформаційну базу всі бізнес-процеси підприємства, включаючи облік запасів, фінансову звітність, закупівлі, логістику та продажі. Завдяки ERP-системі досягається уніфікація даних між підрозділами компанії, що дозволяє оперативно реагувати на зміни та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Також активно використовується WMS-система (Warehouse Management System) – спеціалізоване програмне забезпечення для автоматизованого управління складською логістикою. Вона забезпечує повний контроль за рухом товарів на складі, оптимізацію зон зберігання, автоматизацію процесів приймання, розміщення, комплектування та відвантаження товарів. Це дозволяє зменшити час на виконання операцій та знизити рівень помилок.

Крім того, ТОВ «Розетка» використовує сучасні бухгалтерські програми українського та міжнародного походження, які відповідають вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку та дозволяють інтегруватися з іншими інформаційними системами компанії. Серед популярних рішень – BAS ERP, Microsoft Dynamics 365, SAP Business One тощо.

Інтеграція цих систем між собою забезпечує прозорість усіх операцій, оперативне оновлення залишків, зменшення ризиків помилок та дублювання даних. Таким чином, автоматизація обліку запасів сприяє покращенню контролю за товарними потоками, підвищенню продуктивності працівників та забезпечує

конкурентні переваги підприємству.

ТОВ «Розетка» впровадило сучасні технології автоматичної ідентифікації товарів для підвищення точності та швидкості обліку запасів. Зокрема, застосовується штрих-кодування, коли кожен товар має унікальний штрих-код, який зчитується за допомогою спеціальних сканерів. Це дозволяє оперативно фіксувати рух товарів на складі, мінімізуючи помилки та прискорюючи процеси обліку.

Крім того, впроваджена технологія RFID (Radio-Frequency Identification), що використовує радіочастотні мітки для автоматичного відстеження товарів у режимі реального часу. Такий підхід значно підвищує ефективність інвентаризації, зменшує людський фактор і ризик втрат, що сприяє оптимізації логістичних процесів компанії. Загалом, впровадження цих технологій забезпечує більш точний контроль за запасами та підвищує загальну продуктивність роботи складу.

Автоматизація інвентаризації в ТОВ «Розетка» значно спростила процес контролю запасів, зменшивши затрати часу та людських ресурсів. Завдяки використанню мобільних терміналів збору даних, працівники можуть швидко зчитувати штрих-коди та RFID-мітки безпосередньо на складі. Це дозволяє оперативно фіксувати інформацію про наявність товарів, яка автоматично оновлюється в обліковій системі. Такий підхід гарантує, що дані завжди залишаються актуальними і точними. Крім того, автоматизація значно знижує ризик помилок, що виникають при ручному введенні інформації, що позитивно впливає на загальну ефективність обліку запасів і дозволяє краще контролювати товарні залишки. Завдяки цим нововведенням інвентаризація стала швидшою, точнішою та менш трудомісткою.

Автоматизована система обліку запасів ТОВ «Розетка» ефективно інтегрується з логістичними процесами підприємства, що забезпечує комплексний контроль над рухом товарів. Зокрема, система підтримує управління поставками, дозволяючи планувати та контролювати надходження товарів, що гарантує своєчасне поповнення запасів і запобігає їх дефіциту. Крім того, завдяки автоматичному плануванню маршрутів доставки з урахуванням географічного

розташування клієнтів та наявності товарів на різних складах, компанія оптимізує логістичні витрати та скорочує час доставки. Система також здійснює постійний контроль за виконанням замовлень на всіх етапах їх обробки, що дає змогу оперативно реагувати на можливі затримки або проблеми, підвищуючи якість обслуговування клієнтів. Така інтеграція сприяє підвищенню ефективності логістики та забезпечує безперебійне функціонування бізнес-процесів.

Впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів на ТОВ «Розетка» дало змогу значно покращити ефективність управління товарними запасами та оптимізувати складські процеси. Дані інновації призвели до низки позитивних результатів, які вплинули на загальну продуктивність підприємства (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Результати впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів на ТОВ «Розетка»

Джерело: розроблено автором за даними [38]

По-перше, автоматизація сприяла суттєвому підвищенню точності обліку запасів. Завдяки використанню технологій штрих-кодування та RFID, кількість

помилки при введенні даних і контролі товарів суттєво зменшилася. Це дозволило уникнути неточностей, пов'язаних з ручним обробленням інформації, і забезпечило більш надійний контроль над наявністю товарів на складах.

По-друге, оптимізація складських процесів стала можливою за рахунок скорочення часу на обробку замовлень і ефективнішого управління запасами. Автоматизовані системи дозволили швидко фіксувати рух товарів, що сприяло зменшенню простоїв і підвищенню загальної продуктивності роботи складу. Крім того, зменшилися витрати на зберігання товарів, оскільки запаси тепер плануються і підтримуються з урахуванням реальних потреб і попиту.

По-третє, впровадження ІТ-рішень позитивно вплинуло на якість обслуговування клієнтів. Швидке виконання замовлень і своєчасна доставка стали можливими завдяки точному обліку товарів і інтеграції системи з логістичними процесами підприємства. Це підвищило рівень задоволеності клієнтів і сприяло зміцненню репутації компанії на ринку.

Нарешті, автоматизація обліку запасів допомогла значно знизити витрати на управління складськими операціями та обслуговування клієнтів. За рахунок зменшення помилок, оптимізації процесів і ефективного контролю за рухом товарів, підприємство змогло скоротити непотрібні витрати і підвищити рентабельність своєї діяльності.

Отже, впровадження сучасних ІТ-технологій на ТОВ «Розетка» стало важливим кроком до підвищення ефективності бізнесу, що відобразилося у покращенні обліку, оптимізації логістики, підвищенні рівня обслуговування клієнтів та зниженні операційних витрат.

Таким чином, впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів є необхідною умовою для ефективного управління підприємством в умовах сучасного ринку. ТОВ «Розетка» успішно реалізувала цей процес, що дозволило підвищити ефективність роботи, зменшити витрати та покращити обслуговування клієнтів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки.

1. На основі аналізу наукової літератури було виявлено економічну сутність виробничих запасів, як важливої складової оборотних активів підприємства, що забезпечує безперервність виробничого процесу, впливає на фінансову стабільність, ефективність та конкурентоспроможність підприємства. Проаналізовано різноманітні наукові підходи до трактування поняття «виробничі запаси», які свідчать про багатогранність їх ролі – від матеріально-ресурсного забезпечення до інструменту стратегічного управління. Обґрунтовано ключові функції виробничих запасів, зокрема їх вплив на гнучкість виробничого планування, оптимізацію закупівельної діяльності, стабілізацію собівартості продукції та покращення обіговості активів. Тобто, ефективне управління виробничими запасами є критично важливим чинником забезпечення стабільної господарської діяльності та підвищення рентабельності підприємства.

2. Дослідження спеціальної літератури дозволило визначити класифікацію виробничих запасів підприємства. Проаналізовано основні ознаки класифікації виробничих запасів, серед яких: призначення, участь у виробничому процесі, фізико-хімічні властивості, джерела надходження, місце зберігання, ступінь обробки, оборотність, методи обліку та контролю. Узагальнено, що класифікація виробничих запасів є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління матеріальними ресурсами, дозволяє знижувати витрати, оптимізувати логістику, запобігати простою та втратам. Зроблено висновок, що підприємства можуть адаптувати і комбінувати різні підходи до класифікації запасів відповідно до галузевої специфіки та стратегічних цілей.

3. У роботі було проаналізовано основні принципи, методи та нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів, зокрема їх оцінку при надходженні та вибутті. Визначено, що облік виробничих запасів відіграє ключову роль у формуванні достовірної фінансової звітності та прийнятті ефективних

управлінських рішень. Обґрунтовано, що дотримання принципів нарахування витрат, достовірності, обачності та постійності, а також впровадження чіткої облікової політики забезпечує точність і прозорість облікових процесів. Установлено, що правильний вибір методу оцінки запасів суттєво впливає на показники фінансової звітності, зокрема на розмір витрат і прибутку підприємства. З'ясовано, що облік виробничих запасів, регламентований П(С)БО 9 та МСФЗ, має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності та відповідності підприємства сучасним вимогам ринку.

4. У процесі дослідження було визначено основні організаційні та економічні характеристики ТОВ «Розетка» як одного з лідерів українського ринку електронної комерції, а також проаналізовано напрями його діяльності відповідно до КВЕД, структуру власності, участь у закупівлях та фінансово-економічні показники за 2022–2024 роки. Зокрема, встановлено тенденцію до зростання чистого доходу підприємства при одночасному зниженні показника чистого прибутку, що свідчить про потребу в підвищенні ефективності управління витратами. Також було досліджено особливості облікової політики підприємства, яка формується на засадах дотримання вимог П(С)БО та МСФЗ і ґрунтується на ключових принципах бухгалтерського обліку: послідовності, обачності, нарахування та відповідності. Обґрунтовано, що така політика сприяє забезпеченню достовірності та прозорості фінансової звітності, що підвищує довіру з боку інвесторів, партнерів і контролюючих органів.

5. Було проаналізовано систему первинного документування операцій з використання та вибуття запасів у ТОВ «Розетка», що охоплює внутрішнє споживання матеріалів, участь у виробничих процесах, реалізацію, безоплатну передачу та списання запасів. Визначено, що застосування уніфікованих форм первинних документів забезпечує прозорість, достовірність та ефективний контроль за рухом матеріальних ресурсів. Встановлено, що завдяки впровадженню графіка документообігу, цифрових рішень та систем зберігання документації, підприємство досягає високої організованості облікових процесів. Обґрунтовано, що така система документування сприяє своєчасному прийняттю управлінських

рішень, підвищує надійність внутрішньої звітності та забезпечує відповідність облікової діяльності чинному законодавству України.

6. Аналіз організації аналітичного й синтетичного обліку запасів на підприємстві дозволив побачити, що ТОВ «Розетка» застосовує рахунок 20 «Виробничі запаси» з відповідними субрахунками для деталізації обліку різних видів матеріалів, що відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку. Розглянуто специфіку ведення аналітичного обліку в сучасній автоматизованій системі, яка забезпечує точність, оперативність та контроль за рухом товарно-матеріальних цінностей. Також було встановлено, що ефективна система інвентаризаційного контролю, що проводиться щоквартально, сприяє своєчасному виявленню відхилень, коригуванню облікових даних та зміцненню матеріальної відповідальності. Проаналізовано динаміку техніко-економічних показників ТОВ «Розетка» за 2023–2024 роки, яка свідчить про стабільне зростання ключових фінансових даних, що є результатом ефективної діяльності та раціонального управління обліковими процесами.

7. Оцінка впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації обліку запасів показала, що автоматизація на ТОВ «Розетка» забезпечує точний, оперативний і надійний облік, сприяє оптимізації складських процесів, інтеграції бізнес-процесів і зниженню витрат. Оцінено, що використання ERP- і WMS-систем, а також технологій штрих-кодування й RFID, дозволяє підприємству ефективно контролювати рух товарів, підвищувати продуктивність складу та покращувати якість обслуговування клієнтів. Доведено, що автоматизація є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Розетка» в умовах цифровізації економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко Н.В. Виробничі запаси: особливості обліку та методичні засади проведення аудиту. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 665-670.
2. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2025).
3. Дмитренко А. В., Балабась І. В. Економічна сутність поняття виробничі запаси. *Економіка і регіон. ПолтНТУ*. 2016. №2 (57). С. 149–152.
4. Дунаєва М.В. Особливості відображення запасів у фінансовій звітності за МСФЗ та НП(С)БО. Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки: I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Житомир, 2020. С. 298-301.
5. Зінченко О. В., Сайко К. І. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 3 (03). С. 77–84.
6. Зінченко О. В., Сайко К. О. Актуальні питання ефективного витрачання виробничих запасів у виробництві: обліково-контрольний аспект. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.* Вінниця, 2022. С. 418–420.
7. Ізмайлов Я.О., Свірко С.В. Удосконалення методичних аспектів обліку, аналізу та контролю запасів підприємств. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. №1(95). С. 39–44.
8. Інструкція №291 про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 25.05.2025).
9. Кононенко В. А., Цупаленко Ж. П. Облік виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного*

університету. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 147– 151.

10. Кузьмінська О. Е. Напрями аналізу виробничих запасів підприємств. *Вчені записки*. 2018. № 16. С. 174-180.

11. Лях С. Нормативно-правове забезпечення обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Молоді науковці-аграрники: традиційні й нові аспекти досліджень : тези доповідей науково-практичної конференції молодих вчених і студентів 25.02-28.02.2020 р. Дніпро : Друкарня «Стандарт» (ПП Бойко В.В.), 2020. С. 9-11.

12. Лях С.С., Ткаченко О.С. Удосконалення контролю виробничих запасів в сільськогосподарському кооперативі. Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька. Дніпро: Пороги, 2020. С. 139-150.

13. Максименко І. Я., Іванченко А. Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/44.pdf (дата звернення: 25.05.2025).

14. Мельник І.В. Економічна сутність та структура виробничих запасів. Облік, оподаткування і контроль діяльності суб'єктів господарювання в умовах кризових явищ: матеріали науково-практичного круглого столу з міжнародною участю, 15 червня 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 85-87.

15. Мельник І.В. Облік вибуття виробничих запасів. Інструменти бухгалтерського обліку для бізнесу в соціальних мережах, 14 листопада 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022.

16. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

17. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

18. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності:

Наказ Державної казначейської служби України 28.03.2013 р. № 433. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DKU1662.html (дата звернення: 25.05.2025).

19. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8199/8200/461833/> (дата звернення: 25.05.2025).

20. Миронова Ю. Ю., Прут А. Ю., Шинкар Ю. Л. Облікова політика підприємства: сутність, особливості та проблеми формування. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39(2). С. 108- 112.

21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення: 25.05.2025).

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2025).

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 25.05.2025).

25. Онищенко В. Запаси підприємства. *Головбух*. 2021. № 1. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsiya> (дата звернення: 25.05.2025).

26. Подмешальська Ю. В., Бабак С. С. Облік та контроль виробничих запасів для прийняття управлінських рішень на промисловому підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 83–94.

27. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 25.05.2025).

28. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

29. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ МФУ від 30.11.1999 за № 291. URL: <http://www.mfu.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2025).

30. Про Примітки до річної фінансової звітності: наказ МФУ № 302 від 29.11.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

31. Рабоконь Ю.С., Томчук О.Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 76-86.

32. Роева О.С. Організаційні засади побудови бухгалтерського обліку запасів в процесі інноваційної діяльності: нормативно-правовий аспект. *Центрально-український науковий вісник*. 2020. Вип. 4(37). С. 274-290.

33. Ситнік Б. Т. Основи інформаційних систем і технологій: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 175 с.

34. Степаненко О. І. Обліковий аспект побудови класифікації виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 30.

35. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/24032021/3/11.pdf> (дата звернення: 25.05.2025).

36. Тесак О. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 21(2). С. 97-100.

37. Титенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. Вип. 18. С. 361–369.

38. ТОВ «Розетка». URL: <https://rozetka.com.ua/> (дата звернення: 25.05.2025).

39. Томчук В, Михайлишена А. Особливості обліково-аналітичного

забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 3. С. 198-205.

40. Capkun V., Hameri A.-P., Weiss L. On the Relationship Between Inventory and Financial Performance in Manufacturing Companies. *International Journal of Operations & Production Management*. 2009. Vol. 29, No. 8. P. 789–806.

ДОДАТКИ

Додаток А

**НАКЛАДНА-ВИМОГА на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів
(форма М-11)**

Дата: 10.05.2025 Номер документа: 000512

Склад: Основний склад №1 Підрозділ-одержувач: Відділ логістики

№	Найменування матеріалу	Одиниця виміру	Кількість	Ціна за одиницю, грн	Сума, грн
1	Картридж для принтера HP 106A	шт	5	890,00	4 450,00
2	Папір офісний А4 (500 арк.)	пачка	10	125,00	1 250,00
3	Скотч пакувальний 48 мм × 66 м	рулон	20	28,00	560,00
4	Маркер перманентний чорний	шт	15	22,00	330,00

Усього до відпуску на суму: 6 590,00 грн

Підстави для відпуску: Забезпечення логістичного підрозділу матеріалами для внутрішніх потреб

Вид операції: внутрішнє використання

Підписи відповідальних осіб.

ЛІМІТНО-ЗАБІРНА КАРТКА

Форма М-8

Цех/відділ: Відділ обробки замовлень

Матеріально відповідальна особа: Іваненко С.В.

Період: травень 2025 року

Найменування матеріалу: Пакувальна стрічка

Одиниця виміру: рулон

Ліміт на місяць: 120 рулонів

Склад: Основний склад №2

Дата	№ документа (накладної)	Відпущено (шт)	Залишок ліміту (шт)	Підпис одержувача
02.05.25	№М-11/0001	20	100	Іваненко
08.05.25	№М-11/0005	30	70	Іваненко
15.05.25	№М-11/0012	25	45	Іваненко
22.05.25	№М-11/0018	30	15	Іваненко
29.05.25	№М-11/0022	15	0	Іваненко

Акт на списання матеріалів (Форма М-10)

Реквізит	Зміст
Назва підприємства	ТОВ «Розетка»
Структурний підрозділ	Склад пакувальних матеріалів
Номер документа	0024-М10
Дата складання	15.04.2024
Підстава для списання	Витрати на пакування техніки для доставки клієнтам
Комісія у складі:	Голова: Іваненко С.П. (зав. складу), члени: Петрова Л.О., Мельник А.В.
Найменування матеріалу	Картонні коробки
Одиниця виміру	шт.
Кількість	1 500
Ціна за одиницю (грн)	5,60
Сума (грн)	8 400,00
Причина списання	Пакування побутової техніки (монітори, електрочайники)
Примітки	Списано відповідно до наказу № 14-вн від 01.04.2024
Підписи відповідальних осіб	Зав. складу, бухгалтер, керівник відділу логістики

Акт про використання давальницьких матеріалів (Форма М-23)

Реквізит	Зміст
Назва підприємства (замовника)	ТОВ «Розетка»
Постачальник (переробник)	ТОВ «Друкарня «Імпульс»
Адреса переробника	м. Київ, вул. Декабристів, 20
Номер акта	005-М23
Дата складання	12.03.2024
Період витрати	з 01.03.2024 по 10.03.2024
Найменування матеріалів	Крейдований папір 115 г/м ²
Одиниця виміру	кг
Кількість передана	1 000
Кількість витрачена	980
Залишок	20
Ціль використання	Виготовлення рекламної поліграфії (флаєри, буклети)
Примітки	Матеріали використано за договором № 12-ДП від 26.02.2024
Підписи	Представник замовника (ТОВ «Розетка»): Пономаренко І.О. Представник переробника (ТОВ «Імпульс»): Савчук В.М.

ТОВАРНО-ТРАНСПОРТНА НАКЛАДНА № 104/РЗ від 15.05.2025

Відправник (Постачальник)	ТОВ «Розетка», м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1–3, ЄДРПОУ 37190774
Одержувач (Покупець)	ТОВ «Техномаркет», м. Дніпро, вул. Панікахи, 34, ЄДРПОУ 41876543
Перевізник	ТОВ «Нова Пошта»
Маршрут перевезення	Київ — Дніпро
Водій / Автомобіль	Петренко О.О., д/н АА1234ХТ, телефон: +38067XXXXXXX
Дата відвантаження	15.05.2025

Відомості про вантаж:

№	Найменування товару	Одиниця виміру	Кількість	Ціна без ПДВ, грн	Сума, грн
1	Ноутбук ASUS VivoBook X515EA	шт.	10	18 000	180 000
2	Монітор Samsung 24" FHD	шт.	5	7 500	37 500
3	Навушники Xiaomi Redmi Buds	шт.	20	1 200	24 000
	Разом:				241 500 грн

Відпустив	І.П. Бондаренко
Прийняв	С.П. Іванченко
Прийняв вантаж	Л.В. Костенко

АКТ ПРИЙМАННЯ-ПЕРЕДАЧІ ТОВАРІВ № АПП-203/25 від 15.05.2025

Передавач (Продавець)	ТОВ «Розетка», м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1–3, ЄДРПОУ 37190774
Одержувач (Покупець)	ТОВ «Техномаркет», м. Дніпро, вул. Панікахи, 34, ЄДРПОУ 41876543
Підстава	Договір поставки № 457-Д від 01.04.2025
Дата передачі товару	15.05.2025

Перелік переданих товарів:

№	Найменування товару	Артикул	Одиниця виміру	Кількість	Ціна без ПДВ, грн	Сума, грн
1	Ноутбук ASUS VivoBook X515EA	NB- AV515EA- 10	шт.	10	18 000	180 000
2	Монітор Samsung 24" FHD	MON- SAM24FHD	шт.	5	7 500	37 500
3	Навушники Xiaomi Redmi Buds	HS- XRBDS- WH	шт.	20	1 200	24 000
	Разом					241 500 грн

Передав	І.П. Бондаренко, менеджер ТОВ «Розетка»
Прийняв	Л.В. Костенко, логіст ТОВ «Техномаркет»
Місце складання акта	м. Дніпро, склад ТОВ «Техномаркет»